

Kop: Sterrenstof

Vlag: De sobere uitbundigheid van Maartje Folkeringa's beelden

Door Lucette ter Borg

Natuurlijk vertoont ze zich niet op het strand in een flodderding van de H&M. Nee, haar hemelsblauwe strapless bikini met gouden strepen koopt ze bij Gucci of Versace. Haar lippen stift ze rood, haar nagels zijn knetterend blauw gelakt, haar haren gaan schuil onder een ingenieus mutsje met glitters. Goud glanst om haar hals, goud blinkt tussen haar borsten, boven haar navel, haar pols en in haar hand. Naast haar, aan een gouden riempje, paradeert een huisleguaan.

Snel over het hoofd zie je deze dame op leeftijd niet. Met haar armen in haar zij, het melkwitte lijf getekend door de jaren en bedekt met aderen van allerlei kleur, peilt ze de andere badgasten, peilt ze mij. Wat ze ziet bevat haar, denk ik, maar matig. Haar ogen staan ontevreden, haar mond is vertrokken tot een misprijzende grimas. De opsmuk is haar houvast. Zonder al dat zou ze zich nooit aan de buitenwereld vertonen.

De half naakte vrouw maakt van allerlei emoties los: afkeer, nieuwsgierigheid, bewondering, maar ook medelijden. Het is alsof ik de angst en eenzaamheid die achter haar zorgvuldig gemaquilleerde lichaam schuilgaat, ruik. De vrouw is een *makamba*, zoals de Curaçaoënaars het noemen: een rijke, vaak oude Hollandse 'indringer' die op het eiland Luilekkerland viert. Met haar opzichtige smaak is de *makamba* schijnbaar geïntegreerd met de autochtone bevolking.

De Nederlandse beeldend kunstenaar Maartje Folkeringa (1978) bouwt *Dame I met leguaanhond* in 2010 uit kinderklei en purschuim. De vrouw en haar *fancy* huisdier groeien als vanzelf onder haar handen vandaan. De vrouw evolueert tot een zinnebeeld van de welvarende maar toch ontevreden Nederlanders die de kunstenaar ziet op de boulevards en stranden. Dit is zoals Folkeringa werkt. Niet van tevoren alles uitdenken, maar beginnen en kijken waar je eindigt.

Dame I met leguaanhond is zo'n einde. Het werk is gedaan, het beeld is klaar. Folkeringa werkt eraan tijdens haar *artist in residence* in 2010 in het Instituto Buena Bista op Curaçao. Maar *Dame I met leguaanhond* heeft ook nog een andere einde. Het beeld is een letterlijk afscheid: het is het laatste figuratieve mensbeeld dat Folkeringa zal maken.

In 2010 is Maartje Folkeringa een redelijk bekende jonge kunstenaar. Tijdens haar *master*-opleiding in 2007 en 2008 aan het Amsterdamse Sandberg Instituut verrast ze verzamelaars, curatoren en critici. Vóór het Sandberg, tijdens haar verblijf op de Amsterdamse Rietveld Academie, is Folkeringa een spring in 't veld die zo'n beetje alles doet en uitprobeert wat er binnen de kunst mogelijk is: fotografie, performances, geluidskunstwerken, video, kinetische kunst, schilderijen, tekeningen. Op het Sandberg concentreert ze zich. Ze maakt mensfiguren, sommige zo klein als mijn hand, andere reusachtig. De kleine figuren zijn gemaakt van eenvoudige kinderklei;

de grote figuren van eenvoudig purschuim. Daarna worden ze beplakt of beschilderd: met plasticine, tape, was of vetkrijt.

Het opvallendst aan de mensfiguren - 'Heren' en 'Dames' noemt Folkeringa ze - is hun *abnormale normaliteit*. De reuzen stellen mannen en vrouwen voor die je zo op straat tegen kunt komen: nachtvlinder en boodschappenvrouwtje, kantoorklerk en lefgozer. Maar aan alle figuren kleeft iets ongemakkelijks. Hun rug is net té veel gebogen, hun huid te flets, hun ogen staan te uitgeblust, de stoel waarop ze zitten is hard en de hippe schoenen waarop ze graag ferm de wereld in willen stappen, verbrokkelen waar ze bij staan. Er is uiterlijk vertoon in de beelden, maar onder dat vertoon loert het verval.

Ook *Dame I met leguaanhond* heeft last van dit verval: de vrouw is te oud is om nog een *beach-bimbo* te zijn. Dat is tragisch en mooi, maar voor Folkeringa uiteindelijk niet genoeg bevredigend. Aan haar tragische beelden - zo voelt ze - kleven te veel anekdotische trekjes. Ieder figuratief beeld is een nieuwe anekdote. Op Curaçao wil ze verder, dieper gaan dan dat, een pad op dat wegvoert van de anekdotiek.

Eigenlijk wordt Folkeringa op Curaçao op heel natuurlijke wijze een conceptuele kunstenaar.

Dame I met leguaanhond opent haar de ogen voor alle dubbelzinnigheden die de uiterlijke schijn, waarmee men zich op de Caraïben zo ongegeneerd tooit, aankleeft. Waarom is klatergoud aantrekkelijk en toch zo fout? Hoe kunnen façades stevig zijn - met een moker nog niet in te slaan - en tegelijkertijd zo zwak? Hoe die ambivalente kenmerken in beelden te vatten? Het antwoord is vrij eenvoudig: door die kenmerken tot onderwerp van onderzoek te maken.

Het eilandleven om haar heen is één grote inspiratiebron: schreeuwerige reclames, advertenties in kranten en tijdschriften, reusachtige juwelen om hals en hand, auto's met krankzinnig versierde *bull bars* en grils - alles glittert, glanst en schreeuwt: Kijk naar Mij! En: Bewonder Mij!

Er zijn ook artistieke verwantschappen. Met de in 2012 overleden Amerikaanse kunstenaar Mike Kelley (1954) bijvoorbeeld, die laat zien dat hedendaagse kunst ook gaat over wansmaak en onfatsoen. In Kelley's werk herkent Folkeringa de lyriek van tuinkabouterkitsch, valse romantiek en schone schijn. Ook de Amerikaanse pop art-*tycoon* Roy Lichtenstein (1923-1997) is een richtsnoer. Niet vanwege diens schilderijen, waarmee de kunstenaar wereldberoemd wordt, maar vooral vanwege de sculpturen die hij vanaf 1964 maakt. Die beelden zijn abstract, gemaakt van aluminium, brons en glas. Ze lijken zo plat als een dubbeltje maar toch kun je om ze heen lopen. Lichtensteins beelden verleiden met hun glans, met knallende kleuren in heldere patronen, en met hun iconografie: als je naar een beeld van Lichtenstein kijkt, is het alsof je in een droom naar een verhaal luistert dat is ontleend aan iets wat de kunstenaar geschilderd heeft. Dat verhaal bestaat uit fragmenten van uitroeptekens, sterren, tekstballonnen. Alle voorwaarden om emotie te presenteren zijn aanwezig. Nu de rest nog.

Die 'rest' is het onderzoeksdomein van Folkeringa. Na *Dame I met leguaanhond* pakt ze uit met een nieuw bedacht logo, een medaille, die met versierde kettingen en al in de ruimte hangt. *Special Guest* (2010) is een gigantisch glitterbeeld dat is opgebouwd uit abstracte elementen. *Special Guest* is geen verhaal maar één brok emotie: een niet-functioneel hulpmiddel waarmee je je als mens nét even bijzonderder zou willen maken dan je medemens, net even dat tikje de lucht in zou willen tillen.

Waar gewone *bling bling* het van uitzinnigheid moet hebben, transformeert Folkeringa haar *bling bling* tot sobere abstractie. Geen van de beelden die zij sinds 2010 maakt refereren direct aan wat in warenhuizen ligt uitgesteld. Eerder zijn het geometrische wandconstructies, gemaakt van kristal, glanzende folie, fluweel, purschuim, aluminium en glitter. Reusachtige accolades staan op sokkels of hangen aan de muur en vormen samen met hun schaduwen een rij van harten. Een serie doodnormale kartonnen kokers is verfraaid met goud en zwart fluweel, en in verschillende formaten op de muur bevestigd. Zo ontstaat een fonkelend, ritmisch patroon van vorm, licht en kleur. Deze kostbaarheden, gemaakt van niks, vragen om introspectie. Met extravert praalvertoon hebben ze niets van doen.

Tijdens een werkperiode in 2014 in de Eindhovense metaalgieterij en kunstenaarswerkplaats Beeldenstorm experimenteert ze met aluminium. Om de hoek van Beeldenstorm ligt presentatieruimte Onomatopee, waar ze exposeert. In de metaalgieterij ontstaan *awards* die geen gymnastiekvereniging zou willen uitreiken. Er verschijnen sculpturale wandornamenten met zilverkleurige sterren, flitsen en pijlen in blauw en babyroze. De beelden zien er hard en slap tegelijk uit: de punten van de sterren zijn geknakt als de papieren pijltjes die ik vroeger met teveel spuw probeerde te plakken.

Folkeringa bewandelt sinds 2010 een opzichtig pad. Op dat pad wordt alles wat met eigenwaan, pronk en narcistisch statusvertoon samenhangt, losgeweekt van het individuele verhaal. De beelden van sier en opsmuk zijn sterrenstof. Zonder aanzien des persoons staan ze op een voetstuk, *zijn* voetstuk. Daarmee stellen ze niet alleen de leegte aan de kaak die onder het stof schuilt gaat, ze zetten ook zichzelf op een subtiele manier te kijk.